

שנת הולדת עשרים

סופר פולני מלגלג על החלום האמריקאי * פרס נובל

למשורר ישראלי? * מי צריך את הפסטיבל הישראלי

יגאל נמיר

יוסל ברגור

יז' קושינסקי

ממל הפסטיבל

אריה זקס

ישנם גם סתיו וחורף, ואו חוזרים ובאים אביב וקיץ. כל עוד אין השורשים מנותקים הכל כשורה, והכל יהיה כשורה. הנשיא מתלהב מהתשובה, ומציין כי תחושה מאוזנת כזו של שונסי גארדינר חסרה בגיבעת-הקפיטול.

עוד באותו ערב מצטט הנשיא את פיתגמו של שאנסי. תוך שעה קלה מתחילים להתקשר אליו אליהעיתונות. הוא מצטט להם תשובות מבריקות, שלמד מסרטי טלי וויזיה. אחר כך הוא מוזמן להופיע בתוכנית-טלוויזיה. המוקרנת בשידור-ישיר מתוך אל-חוף. תוך שעתיים הוא הופך דמות השייכת למיליוני צופיה-טלוויזיה. שאנס ממשיך במשליה-הגינה שלו, ומביא את הממונים, הכמהים לתורה חדשה, לידי התלהבות. אשה אחת אומרת עליו כי "למר גארדינר יש אישיות של ממש. גברי, מטופח כהלכה, קול מקסים. מין הכלאה בין טד קנדי וקרי גראנט. הוא אינו אחד מאותם אידיאליסטים צבועים או הטנקוראטים של אייביאס..."

שאנס מקבל מזכירה פרטית, יוצא לבקר ביחד עם איאי בבניין האומות-המאוחדות, ופוגש שם בשגריר הסובייטי. השגריר קורא לשאנס את משלי-קירלוב ברוסית, ושאנס, שלמד בטלוויזיה כיצד להרים גבות ולחייך, מביא את הרוסים לחשוב שהוא מבין רוסית. כך הופך שאנס תוך ימים ספורים דמות-לאומית, ופניו נשקפים בתמונות בעי-תונות ובטלוויזיה.

בפרק הסיום של הספר מגיעים נשיא ארצות-הברית ועוזרו למסקנה שרק שאנס יכול לשמש מועמד למישרת סנ'הגשיא לבחירות הבאות. אלא ששאנס יוצא מתוך החיים החיצוניים והפוליטיים, כפי שנכנס אליהם. הוא פשוט נעלם לתוך חורשה, כשי-מחשבות לא עלו בראשו של שאנס. זהו נמלא אושר.

קושינסקי יצר, בספרו זה, את אחת הסאטירות העוקצניות ביותר על החלום הר אמריקאי, והשתקפותו בפוליטיקה. תוך שימוש בכל מיני מטבעות-לשון ריקניות, השגור רות בשנים האחרונות גם על לשונותיהם של יועצי-שרים בישראל. קושינסקי מתאר בספרו אמריקה שהוא אינו אוהב. אמריקה שקשה לאהוב.

הפסטיבל בישראל

מי מריבה

כל מי שחפץ לחוש על בשרו את משמעות ימיה האחרונים של פומפיי, או תיאור תהליך ניוונה ונפילתה של כל תרבות אחרת בהיסטוריה, וזכה אחת לשנה לחווייה זו במסגרת הפסטיבל הישראלי, מיעפל שכוונתו היתה יצירתית, ולמרות כוונותיו הצלילה להידרדר למקום אשר לשם נורקות כרוזת משרד-התיירות.

הפסטיבל הישראלי היה צריך לייצג את האמנויות והתרבויות של ישראל. להוות מיסגרת ייצגנית, שבה יוכלו כוחות התרבות היצירתיים של המדינה להדגים את כוחם ויכולתם, לעומת הממדים הבינלאומיים התורמים לפסטיבל.

אלא שכל אלה הן הזיות ליל קיץ, שכל מכנה משותף בינו לבין פסטיבל ישראלי מיקרי בהחלט. אומנם יש כמה ערבים, המוקדשים לאופרות קאמריות של מלחינים ישראליים (פאר התרבות המקומית!) וכמה מופעים של הקות-הריקוד העייפות בת-שבע ובת-דור, אך הפסטיבל הישראלי אינו פסטיבל ישראלי.

כדי לערוך פסטיבל ישראלי של ממש, יש צורך באידיאולוגיה תרבותית. האידיאולוגיה היחידה המסתתרת אחרי העלאת אותלו של ג'וזפה ורדי היא ימרה אמנותית, ותו לא. האם ב-200 אלף לירות המושקעות באותלו אינן יכולות למצוא אפיק ישראלי תרבותי כלשהו? אולי אופרה לכלי-מיתר מזרחיים של זוהר לוי, עם תמליל מאת עמוס קינן או יוסף מונדי. זוהר לוי עדיף למוסיקה הישראלית יותר מאשר ורדי!

ומי קבע בכלל שישראל, עם כל מצוקותיה החברתיות, נזקקת השנה לביקורם של רוג'ר ואגנר וסטן ג'ק, ועוד כלמיני אמנים מאדרימאד בנינויים, אשר לכל אחד מהם יש מתחרים מקומיים באיכותו?

אם השערוריה הזאת לא היתה עולה שלושה מיליון לירות, מתקציבי משרד-התיירות-התרבות ומשרד-התיירות, הרי שניתן היה לקיימה. אבל אם להוציא סכומים שכאלה, או להוציאם לתרבות תכליתית, ולא עבור אותה שיכבה דיקה הזקוקה לפס-טיבל הישראלי כהוכחה להיותה תרבותית, ולהעניק שיהוקים ופיהוקים, באמצע הצגת אותלו בהיכל-התרבות.

צייד "פרס נובל" בארץ

ב-24 ביולי תועלה בגיוריק הבכורה-העולמית של הקנטטה האמריקאית, אשר את התמליל שלה כתב פרופ' אריה זקס, ואת המוסיקה המלחין לוקאס פוס. תמליל הקנטטה הוא קולאז' מילולי צלילי, המשקף את 200 שנות עצמאותה של אמריקה • בדיון-רדיו שנערך בגלי צה"ל כינה ד"ר שלום ליננבאום, מאוניברסיטת בראון, את שירתו של המשורר אבות ישורון כ"מקרוני של שירה...". • באותה תוכנית-רדיו שהוקדשה לספר-המעשיות של הי מאת המשורר האידישי מנחם ראזוויטש, אבי הצעיר יוסל ברגור, סיפר ברגור כיצד בילדותו, כאשר היה הולך ברחוב ביחד עם אביו המשורר, היה מקדימו בכמה צעדים, מאחר והתבייש בו בשל היותו משורר • המשורר טרובאדור הירושלמי מוסטפה אל-כורד נעצר לאחרונה בשל קריאה פומבית של שיריו. מעצרו הביא לתסיסה רבה בקרב אינטלקטואלים ערביים, בישראל ובגדה המערבית. הרואים במעצרו ראשית מסע כמון לדיכוי היצירה הערבית בארץ, מסע שהחל בהסתה הפרועה הנערכת לאחרונה נגד סמ"ח אד-קאסם ועוד כמה משוררים ברחוב הערבי, בחוגי אותם אינטלקטואלים ערביים מתגבשת פניה למרכז ארץ העולמי בעניין דיכויים של סופרים ערביים בישראל. בכינוס-הבנינים האחרונה של פאר העולמי הועלתה הצעה של אהרון מגד על חופש הכתיבה והביטוי — בארצות אחרות • מחול-שדים מתחולל בשבוע האחרון בין כמה מהבולטים בשירה ובסיפרות הישראלית. הסיבה נעו צה בפרופסור לרס פנקרסוויץ, מן האקדמיה השבדית, המתמחה בסיפרות שמיות, והשוהה כרגע בארץ. השמועה המהלכת בחוגים הסיפרותיים היא שמשורר ישראלי מסוים עומד כבר השנה להיות מועמד לפרס נובל, לפחות בסיבוב הראשון. • תמיכת אישייה-שילטון השונים באמנויות מעוררת לאחרונה גיחוך רב, אחרי שדויד בן-גוריון הביע התעניינות בשפינוזה, סרוונטס ואחרים. גילה יצחק רבין את שירתו של עמוס אמינר, וג'ורדה מאיר הביעה תמיכתה בפרופסור הצעיר דניאל רבין-שגיא. השבוע הצטרפו למעגל תמוכיה-התרבות השרים שמעון פרס, גד יעקובי ואחרים, שהופיעו בתערוכתו של הצייר הצעיר יגאל נמיר. על תצלום שפורסם בעי-תונות, ובו ניצב שמעון פרס ליד דיוקנו של בן-גוריון, אמר צייר תיאורי גודע: "כדי לעניין את הנהגת המדינה באמנות, חייבים האמנים לצייר את בן-גוריון".

מונגולואיד, מועמד לנשיאות ספרים

להיות שם, מאת: יז' קושינסקי
הוצאת תמוז, 128 עמודים

יז' קושינסקי נתפרסם בסיפרו הציפור הצבועה, שבו תיאר את ילדותו כנער בין כפרי פולין של מילחמת-העולם השניה. בסיפרו להיות שם מתאר קושינסקי את החווייה האמריקאית, כפי שהיא משתקפת לנגד עיניו, ומציגה בלא כחל ושרק.

גיבור העלילה הוא מעין מונגולואיד חסרי-הות, העובד כגון. שמו שאנס (סיכוי). מדי יום מסיים שאנס את עבודתו בגינה, נכנס לחדרו ומפעיל את הטלוויזיה הציב-עונית, שהיא כל מגעו עם העולם החיצון. בהחליפו ערוצים, משנה שאנס את עצמו, כשם שצמחי הגן שלו מחליפים את עונות השנה, בעליהבית הזקן, שהעניק לשאנס מיקלט, ממת. ועליו צלאת מהבית ומגינה, ולעבור את החומה העולם הרחב.

תוך שניות מרגע צאתו נפגע שאנס בידי מכונית שהוגה בידי נהג שכיר, שבתוכה יושבת הגברת בנג'מין ראנד, שהכל קוראים לה איאי. הוא מציג עצמו כשאנס הר גארדנר (גן), והופך לשונסי גארדינר, איאי מובילה אותו לביתה, כדי שיקבל טיפול רפואי. מגעו הראשוני של שאנס עם העולם החיצון מאלץ אותו לתרגם כל מיני מונח חים, מושגים, חוויות והתנהגויות מתוך מסריה-טלוויזיה לחיים החדשים שמסביבו.

שאנס פוגש בבעלה של איאי, שהוא יז'ר מועצת-המנהלים של חברת-השקעות לא-מית, אחד מקברניטי הכלכלה האמריקאית, השוכב על ערש דווי. למחרת מחליט הנשיא לבקר את ראנד, בעלה של איאי ומיטיבו של שאנס. במהלך הביקור של הנשיא נזכר שאנס כי בטלוויזיה נהוג הנשיא להביט ישר בעיני הצופים. לכן מתבונן שאנס ישר בעיניו של הנשיא. אלא שזה אינו מסתפק במבטים, ושואל את שאנס גארדינר לדעתו על האינפלציה, ושאנס משיב לו: "לשימחה בנן עונותיה שלה, יש אביב וקיץ, אך